

Літаратуразнаўства

УДК 821.161.3 У. Карызна

ЖАНРАВА-СТЫЛЁВЫЯ ПОШУКІ УЛАДЗІМІРА КАРЫЗНЫ (ДА 80-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ПАЭТА)

I. М. Гоўзіч,

*кандыдат філалагічных навук,
дацэнт, загадчык кафедры беларускай
і замежнай літаратуры БДПУ*

UDC 821.161.3 У. Карызна

GENRE AND STYLISTIC SEARCHES OF VLADIMIR KORIZNA (ON THE 80TH ANNIVERSARY OF HIS BIRTH)

I. Houzich,

*PhD in Philology, Associate Professor,
Head of the Department of Belarusian
and Foreign Literature, BSPU*

Паступіў у рэдакцыю 11.07.18.

Received on 11.07.18.

У артыкуле разглядаюцца жанрава-стылёвыя і тэматычныя пошукі лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Карызны, творчасць якога ўпісваецца ў літаратурны працэс XX – пачатку XXI стагоддзя. Вызначаюцца дамінантныя тэмы (апаленае вайной маленства, радзіма, маці, мова), жанры (элегія, балада, ода, прысвячэнні, песні) мастака слова. Даследавана песенная лірыка У. Карызны, якая стала набыткам нацыянальнай культуры.

Ключавыя словы: жанрава-стылёвая спецыфіка, філалагічнае пакаленне, лірыка, паэзія, тэматычны дыяпазон.

The article deals with the genre, stylistic and thematic searches of the Republic of Belarus State Prize laureate Vladimir Korizna, whose work fits into the literary process of the XX – beginning of XXI century. The dominant themes (childhood singed by the war, homeland, mother, language), genres (elegy, ballad, ode, dedications, lyrics) were determined. Song lyrics of V. Korizna, which became the property of the national culture, were studied.

Keywords: genre and stylistic specificity, philological generation, lyrics, poetry, thematic range.

Адным з самых музычных і меладычных паэтаў, творы якога нязменна карыстаюцца поспехам не толькі ў чытачоў, але і кампазітараў, з'яўляецца Уладзімір Карызна, аўтар гімна Рэспублікі Беларусь, шматлікіх паэтычных зборнікаў і паэм, рамансаў, песень і хораў, кніг для дзяцей, таленавіты перакладчык. Нягледзячы на гэта, творчасць паэта ў беларускім літаратуразнаўчым дыскурсе цэласна не разглядалася, літаратуразнаўцы, музыканты і кампазітары пісалі прадмовы да яго кніг (І. Навуменка, У. Гніламедаў, Г. Цітовіч) ды невялікія артыкулы пра песенны пласт яго лірыкі (Л. Камінская¹, Т. Ляшчэня²).

У. Карызна адносіцца да творцаў, якія ўступілі ў літаратурнае жыццё ў 1960–1970-я гг.,

гэта так званае філалагічнае пакаленне – пісьменнікі, якія вучыліся на філалагічных і журналісцкіх факультэтах, іх дзяцінства прыйшлося на ваенныя гады, трагічнасць якіх не абмінула ні аднаго з іх: «Будучаму паэту было вельмі мала гадоў, калі пачалася Вялікая Айчынная вайна. Але і ўбачаная вачамі дзіцяці, вайна абпаліла ягоную душу, застаўшыся ў ёй незагойнай ранай» [1, с. 6]. Вельмі дакладна пра прадстаўнікоў гэтага пакалення выказаўся У. Гніламедаў: «перажытыя ў раннім узросце нягоды – гэтак трэба сказаць амаль пра ўсё пакаленне “шасцідзiesiąтнікаў” у цэлым не збеднілі іх чалавечнасць, не зрабілі іх зласлівымі песімістамі і безнадзейнымі скептыкамі. Не, яны імкнуліся да паўнаты жыццёвых уражанняў і перажыванняў» [2, с. 5].

1963 г. стаў знамянальным для У. Карызны: у гэтым годзе выйшаў з друку яго першы зборнік вершаў «Край мой сінявокі», які дае нам падставу даволі высока ацаніць яго раннія паэтычныя спробы, бо, бяспрэчна, малады аўтар ужо

¹ Камінская, Л. «З роднай песні павыходзілі ў свет...». (Пра паэта-песенніка Уладзіміра Карызну) / Л. Камінская // Роднае слова. – 1993. – № 5. – С. 78.

² Ляшчэня, Т. «Свет зіхаціць прывабнаю красой»: Вакальны цыкл «Поры года» Анатоля Багатырова на вершы Уладзіміра Карызны / Т. Ляшчэня // Роднае слова. – 2003. – № 10. – С. 89.

ў пачатку сваёй творчай дарогі змог выявіць сябе ярка і пераканаўча, а прыкметы яго стылявой адметнасці, хай сабе і контурна, усё ж алюстраваліся ў названай кнізе. Зборнік уключае вершы, створаныя прыблізна на працягу сямі гадоў. Што турбуе маладога пісьменніка, пра што ён піша, як суадносіцца яго першая спроба з творчасцю паэтаў-равеснікаў, дэбютантаў 1960-х гг.? Самая характэрная асаблівасць паэзіі У. Карызны, якая хораша вылучае мастака з плеяды аднагодкаў, – незвычайная меладычнасць і вобразнасць твораў. Гукі яго паэзіі – ноты песні, а фарбы – мазкі на палатне, імя якому – навакольнае жыццё: «То сонца дзень усмешкай распагодзіць – / Жаўрук аж заліваецца-звініць, / То, як мядзведзь пасля зімы ў бярозе, / Варочаецца гром у вышыні» [3, с. 8]. Па словах І. Навуменкі, менавіта «духоўная сувязь з роднай зямлёй дае яму крылы для натхнення, для палёту творчай фантазіі. Ад бацькі і маці ён як бы ўзяў у спадчыну іх духоўнае багацце, дабрывію, сардэчнасць, спагадлівасць да людзей» [1, с. 7].

Малады паэт, нягледзячы на сваю нявопытнасць, ужо ўсведамляе вялікую адказнасць і складанасць працы творцы мастацкага слова. Магчыма, гэтым і тлумачыцца дастаткова значны інтэрвал (каля шасці гадоў) у яго творчасці. У 1969 г. выйшаў у свет другі зборнік вершаў пісьменніка – «Жураўліны досвітак». Роля гэтай кнігі ў творчай біяграфіі мастака, безумоўна, іншая, чым першай, бо ў ёй выпадковасць саступае месца заканамернасці мастацкага развіцця, фарміруюцца асноўныя творчыя погляды паэта, сістэма яго жанраў, вобразна-выяўленчых сродкаў, вызначаюцца галоўныя напрамкі ідэйна-тэматычнага руху. Зборнік «Жураўліны досвітак» дае прыклады творчых знаходак у выяўленні еднасці думкі і пачуцця, слова і мелодыі, знака і вобраза, рэальнасці і ўспамінаў: «Як трамплін, / абрываецца / побач дарога. / І ў хмарах прамень – / Што саснёны маяк. / Я дахаты іду, – / Пахне хлебам / З касцёла / без бога...» [4, с. 14].

Наступная кніга У. Карызны «Святло ліўня» (1972) з'явілася больш адшліфаванай, больш «сталай» у параўнанні з першымі. У ёй паэт здолеў перайсці ад простага назіральнасці за рэчаіснасцю да глыбокага асэнсавання пэўных яе праяў, знайсці заканамернасці ў выпадковым, у звычайным – узвышанае, боскае, у штодзённасці – свята, радасць. Уся кніга прасякнута неўтаймоўнай радасцю, захапленнем жыццём, паэт здолеў адчуць сябе часткай прыроды, сусвету, часткай, якая знаходзіцца ў непарыўнай еднасці і гармоніі з наваколлем,

у няспынным аднаўленні, колазвароце. Чалавек у зборніку не супрацьстаіць прыродзе, і ў гэтым – гуманізм паэзіі У. Карызны. Можна, таму цэнтральнае месца ў кнізе займае вобраз Матухны-прыроды (чалавечага, жывёльнага, расліннага свету). Аб гэтым сведчаць вершы «Зялёнае шкельца», «Азёрны раён», «Бываюць жа на свеце вечары...», «У бары», «Чароўнае святло». У. Карызна ўсё больш пачынае больш шырока адлюстроўваць ваенную тэматыку, звяртаецца да паказу сувязі і еднасці часоў і пакаленняў. Боль перажытага падчас вайны выявілася з новай сілай у вершы «Асвенцім», каб балюча-роспачнымі радкамі спакутаванага паэтавага сэрца застацца ў памяці чытачоў: «Які ты страшны, Асвенцім, / Нават найменне і тое / З дроту калючага: / Вымавіш – / сэрца параніш. / Тут дрэвы, / вецер, / і сонца / З попелу закатаваных – / І ты імі дыхаеш. / А карпусы смерці, / Спрасаваныя з гора, / нядолі / і плачу, / Не моўкнуць і сёння» [3, с. 21].

У 1960 – першай палове 1970-х гг. У. Карызна быў захоплены нараджэннем новага жыцця, шукаў у ім гармонію, часцінкі пазітыўнага пачатку. Яго заслуга відавочная сёння, праз амаль пяцідзсяцігадовую часавую адлегласць: імкненне занатаваць наяўнасць пераменаў да лепшага, адшукаць сапраўдныя каштоўнасці з юнацкім запалам, па-максімалісцку, рашуча і смела. Вера – надзея – каханне – сумленнасць – шчырасць – малая радзіма – мова – прырода – памяць вайны – вось дамінантныя сімвалы яго творчасці. Агульначалавечыя каштоўнасці сталіся для яго выразным арыенцірам, а жыццесцвярджальны пафас – ідэйнай асновай паэзіі. І пафас гэты меў такія кампаненты, як гераізацыя, узвышэнне з'яў і пачуццяў, узрушанасць перажыванняў і стылю пісьма, рамантызаваная вобразнасць.

Вершы паэта другой паловы 1970–1980-х гг. аб'ядноўваюць усё тое лепшае, што стварыў майстар слова. Паэт вяртаецца на сваю малую радзіму і вядзе шчырую размову з навакольным асяроддзем, прыродай, бацькоўскай хатай, рэкамі і азёрамі, дубровамі і гаямі і сваімі ўлюбёнымі птушкамі – бусламі: «Каля вязаў на шляхах вясны / Зноў чаруе дзіўны светлы клёкат – / То дамоў вярнуліся буслы / З шэрых туманоў краін далёкіх. / Пасвятлела раптам на зямлі, / І дыхнула неба цёплай ласкай, / І усюды, / дзе буслы прайшлі, / Зелень маладая занялася...» [3, с. 25].

У паэта паступова выпрацоўваецца ўзаемазвязаная і ўзаемаабумоўленая градацыя паняццяў «думка» – «слова» – «вобраз», пры вызначальнай ролі першага. Але толькі слова –

выява глыбокай думкі – можа стаць яркім мастацкім вобразам і разам з тым адзнакай таленавітасці, арыгінальнасці творцы. У кнігах У. Карызна паступова крочыць да такога майстэрства валодання словам, калі думка, пачуццё і слова становяцца адным і тым жа, паэт насычае свае творы не толькі разнастайнымі «рэчыўнымі» вобразамі і яскравымі выяўленчымі сродкамі, але і такімі шматзначнымі вобразамі-сімваламі, як Музыка, Дабрыня, паязычніцку смела і ярка паядноўвае чалавечы пачатак з прыродным. Любоў да прыроды перарастае ў яго творах у сапраўдную сакралізацыю яе як усеагульнай першакрыніцы жыцця, прыгажосці. Таму адухаўленне неадухоўленага (рэчаў, з’яў прыроды) становіцца асновай галоўнага выяўленчага прыёму ў лірыцы паэта, арганічна спалучаецца з рытма-мелодыкай вершаў («Рэха», «Напрадвесні», «Сухі лісток», «Свісток», «Званочак» і інш.).

Наватарскай і цікавай з’явай у творчасці пісьменніка названага перыяду становіцца цыкл вершаў «В’етнамскай тэматыкі», што з’явіўся пасля наведвання У. Карызнам гэтай краіны («В’етнамскім сябрам», «Паэты В’етнама», «Дзяўчына з горада Намдзін» і інш.). Аўтар часта праводзіць аналогію паміж страчаным дзяцінствам і зруйнаванымі гарадамі Беларусі падчас Вялікай Айчыннай вайны з вайной ва В’етнаме: «Вайна, вайна / ў сандаліках, абмотках... / Ой, цяжка яе гора / пракаўтнуць! / Тут людзі спяць / на вуліцах / і ў лодках / І нечага / на цела / нацягнуць» [4, с. 215].

Поруч з «В’етнамскім цыклам» у названым зборніку прысутнічаюць вершы вострай сацыяльнай тэматыкі, прысвечаныя Амерыцы («У Нью-Йорку», «На мітынг», «Расколіна на звоне», «Не спіцца Амерыцы», «Хмарачосы» і інш.), поўняцца рэзка асуджальным і выкрывальніцкім зместам, напісаныя ў публіцыстычным ключы, з графічным выдзяленнем апорных словаў, нагадваюць творы «агитатора горлана-главаря» У. Маякоўскага: «Гляджу: / расколіна на Звоне, / Нібы / расколіна / Зямлі. / Яна ўразаецца пякуча, / Бы ў сэрца, / ў кожны кантынент / І Хірасімаю балючай, / І крыллем / сённяшніх ракет!» [4, с. 175].

У. Карызна ў 1990–2000-я гг. шмат друкуецца: выходзяць зборнікі «Азёры дабрыні» (1995), «Хвіліна святла» (2000, 2003), «Доля Русь наша Белая» (2007), «Зарніцы дзяцінства» (2014), у якіх пісьменнік звяртаецца да ваеннага мінулага і драматычнага сённяшняга дня, актыўна выкарыстоўвае дыдактычна-павучальны пачатак, амаль кожны твор паэта – пацверджанне гэтаму, кожная фраза вучыць

жыць і думаць, рыхтавацца да жыцця ці да смерці, любіць. Лірыка У. Карызны адзначанага перыяду стварае аб’ёмную і цэласную мадэль свету, драматычнага і складанага, у якім чалавек адчувае сябе не вельмі ўтульна, аднак не трымаецца збоку, не з’яўляецца староннім назіральнікам за тым, што адбываецца на зямлі.

Для «афармлення» падобнай эталагічнай (павучальнай) дамінантнай змястоўнай і стылявой асаблівасці творчасці апошніх гадоў паэт часцей за ўсё карыстаецца такім мастацкім прыёмам, як паўтаральнасць галоўных тэзісаў для большай доказнасці. Падобны ход вершаванасці выклікае яшчэ адзін кампанент падачы выказвання, – размоўнасць. У многіх творах паэта прэваліруе думка і цягне за сабой усё астатняе – пачуццё, эмацыйнасць, апісальнасць, трапнасць мастацкай дэталі. Пісьмо набывае своеасаблівую сэнсавую «аголенасць», «рацыянальнасць» за кошт скарачэння дыстанцыі паміж аўтарам і чытачом (аўтар непасрэдна выходзіць на рэцыпіента), выключае ўсё лішняе, што перашкаджае чытацкаму ўспрыманню («Людзі і нелюдзі», «У новых беларусаў...», «Ёсць песні», «Пра родную мову», «Залаты запас» і інш.).

Лірыка У. Карызны дастаткова багатая ў тэматычным аспекце: тэмы радзімы, родных вытокаў, бацькоўскай хаты, роднай мовы, чалавека і прыроды, ваеннага ліхалецця арганічна ўвайшлі ў творчы арсенал паэта. Ужо ў ранніх вершах абазначыліся матывы, вобразы, якія сталі, па сутнасці, скразнымі ў яго творчасці, – гэта Радзіма, маці, песня, зямля, зерне, жыта, родная мова, вайна. З аднаго боку, гэта даволі традыцыйныя для нашай літаратуры вобразы, а з другога – і дастаткова свежыя, паколькі на іх накладваецца светаадчуванне канкрэтнага мастака, пэўны гістарычны час.

Клопат пра матчыну мову і песню, жывое беларускае слова як адзін з галоўных кампанентаў нацыянальнай культуры становіцца адным з матываў паэтычнай творчасці У. Карызны («Калі захварэю...», «Родная песня», «Прысвячэнне песні», «Санет», «Пра родную мову» і інш.): «Наша песня – як сцяг: / Яе можна прастрэліць, / Яна можа і ўпасці, / Але толькі на міг... / толькі на міг, / на адзіны, / Бо падхопяць яе / Нескароныя вусны, / Якіх больш, / чымся зорак на небе, / кропель у Нарачы, / лісця ў дубровах, – / Падхопяць / І панясуць яе / ў Заўтрашні дзень!» [3, с. 129].

Нацыянальныя праблемы (захаванне мовы і самабытнасці беларусаў) толькі закраналіся ў асобных творах 1960–1970-х гг., але не былі

асноўнымі ў паэтычных кнігах гэтага перыяду, а ў зборніках 1990–2000-х гг. вершы, дзе дамінуюць нацыянальныя матывы, можна вылучыць у асобную тэматычную групу. Праблема захавання роднай мовы і самога народа цэнтральная ў вершы «Пра родную мову», у якім аўтар, катэгарычна выступаючы супраць бязмоўнасці беларусаў, перакананы, што «Калі мову сваю / Забываеш – / Ты душу сваю / Забываеш, / Ты чужынцу / Радзіму збываеш, / У рабства / ціхенька / сам адплываеш...» [3, с. 123], галоўнае – не адцурацца ад яе, не страціць сваёй самабытнасці як нацыі.

Час ставіў перад паэтам шмат пытанняў, галоўнае з якіх: што чакае Беларусь? Многія лірычныя творы У. Карызы пабудаваны ў форме пытанняў, і ў гэтым выяўляецца яго дэмакратызм: аўтар не навязвае сваю думку, а прызывае чытача да дыялогу і пошуку ісціны. Таму лірыка У. Карызы 1990–2000-х гг., выяўляючы суб'ектыўныя аўтарскія адносіны да свету, разам з тым закранае сферу эпічнага: стварае панараму аб'ектыўнай рэчаіснасці, адлюстроўвае змены ў грамадскай свядомасці краіны пад уплывам сацыяльна-палітычных пераўтварэнняў («Дыялог», «Манекены», «Залаты запас», «Трыялет», «Санет» і інш.).

Скразной для паэта тэмай, як і ўвогуле для прадстаўнікоў філалагічнага пакалення, становіцца тэма Вялікай Айчыннай вайны, пры адлюстраванні якой адбылося арганічнае спалучэнне асабіста перажытага, выпактаванага і агульначалавечага пачаткаў. Паэзія У. Карызы, прысвечаная асэнсаванню ваеннай тэмы, вырасла на рэальнай жыццёвай аснове, таму дэклараванне далучанасці да перажытага – гэта актыўная пазіцыя пісьменніка, для якога гэтая трагедыя не скончылася, як не скончылася яна для дзетак-бязбацькавічаў, ветэранаў, заўчасных удоў, для маці, што доўгія дні і ночы чакаюць сыноў: «Хавайцеся / У зеляніве, / Каб толькі не ад вайны, / Дзе смерць нясуць асколкі, / Не ад варожых танкаў, / Самалётаў, / Шалёнага агню, / Падкутых ботаў» [5, с. 19].

Філасофска-медытатыўная лірыка прадстаўлена ў творчасці паэта не так шырока, як выяўленча-апісальная і эталагічная, што тлумачыцца адметнасцю мастакоўскага стылю. У. Карызна не паэт-філосаф у агульна прынятым значэнні, медытатыўнасць па-рознаму ўвасабляецца ў яго творах: гэта і эмацыянальнасць, і апісальнасць з адзнакамі медытатыўнасці. Часта ў такой паэзіі лірычны герой непасрэдна выяўляе свае пачуцці з пэўным элементам медытатыўнасці (разважлівасці) ці аказваецца поўнаасцю падуладны самарэфлек-

сіі, разважае пра лёс грамадства, выказвае свае філасофскія погляды на жыццё і смерць, арыентуючыся на чытача, пастаянна маючы яго на ўвазе. Мастак у падобных вершах працягвае традыцыі медытатыўнай элегіі, цэнтральны нерв якой складаюць пакуты і перажыванні сумленнага чалавека, які бачыць, як драбнеюць людзі, іх пачуцці («Памяркоўнасць», «Сляды», «Блізарукасць», «Чалавечы гнеў» і інш.): «Хлопцы, / навошта / паласа адчужэння / Сэрцу ад сэрца, / У якіх зелянее будучыня / Парасткамі далікатнымі...» [4, с. 157].

У жанравым аспекце вершы Уладзіміра Карызы вызначаюцца вялікай разнастайнасцю, заканамернае ўвасабленне ў творчасці мастака знайшлі наступныя паэтычныя жанры і цвёрдыя жанравыя формы: элегія («Пакаранне снегам», «Пра паэзію», «Сухі лісток», «Вясновае» і інш.); балада («Балада Буйніцкага поля»); ода («О, родная песня!», «Званочак», «Хлеб» і інш.), прытчы («Сляды», «Думай чалавек», «Час – гэта мы», «Памяркоўнасць» і інш.), вершы-прысвячэнні («Хор Цітовіча», «Трыпціх Янку Купалу», «Максіму Багдановічу», «Прысвячэнне песні» і інш.), васмірадкавік («Манекены», «Зайздрасць» і інш.), санет («Санет»), трыялет («Трыялет»).

Паэмы Уладзіміра Карызы «Родны дом» (1963), «Гром над дарогай» (1970), «Бацька» (1973), «Карэнні болю» (1978) тыпалагічна і змястоўна аб'яднаны ў своеасаблівы «Квадрыўм», роднасна блізкія, адлюстроўваюць любоў да самых дарагіх людзей на свеце, да тых, хто падараваў жыццё, да бацькі і матулі, прасякнуты згадкамі ваеннага ліхалецця, якое адабрала дзяцінства: «прысвечаны яны блізім, родным людзям, але адначасова ў мастацкім сэнсе прэтэндуюць, і не без падстаў, на нешта больш шырокае» [2, с. 6]. Колькі ўспамінаў спрасавалася ў паэмах: вайна, партызанства бацькі, хаванне ад фашыстаў у лесе, цяжкая доля маці, «паэт прачула расказвае чытачу пра сваё жыццё, часта адпраўляецца ў падарожжа ў тую нешчаслівую, незайздросную краіну дзяцінства, якая, аднак, належыць яму і якую ён не можа не любіць. Можна не чытаць біяграфію паэта – яна ў вершах, паэмах» [1, с. 6–7].

Паэма «Размова наросцеж» (1983, 2006) спалучае ў сабе не толькі ўласную біяграфію паэта (асэнсаванне трагедыі ўкрадзенага вайной маленства і зруйнаваных гарадоў), але і асэнсаванне ім вострых сацыяльных праблем (вайны і антыгуманную палітыку розных краін свету, развал Савецкага саюза, змены ў псіхалогіі людзей у вірлівых 1990-я гг.) і заканчваецца

ца палымяным публіцыстычным зваротам да нашчадкаў: «На гэтым не закрываю я / Балючую тэму, / Бо чую сэрцам / і ўсхваляванай крывёй, / Што патомкі мае / Дапішуць паэму / Аб расстралянай вялікай Радзіме... / Але неўміручай, / Жывой!» [3, с. 226].

Пласт песеннай лірыкі ў У. Карызны вельмі шырокі і па-мастацкі дасканалы, яго творы карыстаюцца павагай і папулярнасцю не толькі ў слухачоў, але і ў кампазітараў, нават творчы тандэм з сынам Уладзімірам стаў своеасаблівай візітоўкай пісьменніка. Вельмі пранікнёна пра талент паэта-песенніка адзначыў Іван Навуменка: «Уладзімір Карызна мае сваё, адметнае, месца ў немалой, шматтаблічнай сям’і беларускіх паэтаў. Яго імя ўпамінаецца, можа, нават часцей, чым другія паэтычныя імёны, і галоўнае – імя гэтае называецца перад агромністай аўдыторыяй, бо шматлікія вершы паэта пакладзены самымі лепшымі кампазітарамі на музыку. Яны гучаць па радыё і тэлебачанні, іх можна пачуць у вясковай хаце, гарадской кватэры, у інтэрнаце. Не кожны верш можа стаць песняй. І не кожны паэт зробіцца песеннікам. Ёсць паяцце – “музычная пластыка”. Дык вось гэтая пластыка, меладычны пачатак у вершах, – неад’емная якасць паэтычнага таленту Уладзіміра Карызны» [1, с. 5]. Песні У. Карызны «Беларусь мая сінявокая», «Люблю цябе, Белая Русь», «Журавінка», «Паверце, дзеванькі» і многія іншыя заснаваны на народным меласе, жывой душы народа і прыроды: «формы і вобразы беларускага фальклору – тая глеба, на якой усходзіла і прарасла арыгінальная творчасць паэта. Яшчэ вучнем пачаў У. Карызна складаць вершы, даючы ім адначасова і музычныя крылы. Свае песні ён сам і спяваў у канцэртах школьнай мастацкай самадзейнасці, з’яўляючыся, як гэта часта бывае ў народнай

творчасці, паэтам, кампазітарам і выканаўцам у адной асобе» [6, с. 3]. Дасканаласць многіх песень уражае і бярэ ў палон сваёй прыгажосцю і меладычнасцю, суразмернасцю радкоў і рытмічнай арганізацыі тэксту: «Неба чыстае і глыбокае / І бярозавы ціхі гай – / Беларусь мая сінявокая, / Беларусь мая, родны край» [3, с. 229]. Адкуль жа ў паэта такая цікавасць да песні, «калі ўзнікла мелодыя душы? Можа, тады, калі ў цяжкі паспяваенны год бацька, вярнуўшыся з партызанскага лесу, купіў яму баян? Бачыў: сын цягнецца да музыкі, любіць песню. Жылі не багата, але песня, шчырая, ад сэрца, не змаўкала, гучала, радуючы людзей, дапамагаючы ім адольваць цяжкасці, неўладкаванасць і нястачы тых дзён і гадоў» [2, с. 5], калі паэт наведваў семінар самадзейных кампазітараў пры Саюзе кампазітараў Беларусі, ці прыйшла ад маці, ад роднай зямлі.

Паэзія Уладзіміра Карызны – вынік яго светапогляднай пазіцыі, згодна з якой мастак заўсёды імкнецца да гранічнай выразнасці радка, дасканала валодае «гаваркім» вершам, які дапамагае шырокаму духоўнаму самавыяўленню паэта, яго зацікаўленай размове з сучаснікам, але самым значным у паэтавай творчасці з’яўляецца высокая меладычнасць і песенная культура. Нездарма У. Гніламёдаў пісаў: «падсумоўваючы сказанае, я хацеў бы адзначыць дзве грані таленту паэта і яго светаўспрымання. Адна – здольнасць адчуваць і бачыць супярэчнасці свету, негатыўныя, балючыя з’явы, другая – імкненне да гармоніі і прыгажосці, да ідэальнага боку жыцця. Песенная творчасць стала істотнай лініяй развіцця яго паэтычнага дару» [2, с. 7]. Вершы, паэмы, песні У. Карызны з поўным правам можна назваць адлюстраваннем не толькі біяграфіі паэта, але і біяграфіі пакалення.

ЛІТАРАТУРА

1. Навуменка, І. На крылах натхнення і песні / І. Навуменка // Карызна, У. На азёрах сініх : лірыка / У. Карызна. – Мінск : Палымя, 2000. – 428 с.
2. Гніламёдаў, У. Мелодыі душы / У. Гніламёдаў // Салавей спявае : вакальныя творы на вершы Уладзіміра Карызны. – Мінск : Беларусь, 1990. – 157 с.
3. Карызна, У. Доля Русь наша Белая : вершы, паэмы, песні / У. Карызна. – Мінск : Маст. літ., 2007. – 333 с.
4. Карызна, У. Душы разгуканай мелодыя : вершы, паэмы, песні / У. Карызна. – Мінск : Маст. літ., 1988. – 270 с.
5. Карызна, У. Шумяць вербы... : вершы, песні / У. Карызна. – Мінск : Маст. літ., 1982. – 143 с.
6. Цітовіч, Г. Улюбёны ў песню / Г. Цітовіч // Клубныя вечары : песні на словы У. Карызны. – Мінск : Беларусь, 1979. – 48 с.

REFERENCES

1. Navumenka, I. Na krylakh natkhnennya i pesni / I. Navumenka // Karyzna, U. Na azyorakh sinikh : liryka / U. Karyzna. – Minsk : Polymya, 2000. – 428 s.
2. Gnilyamyodau, U. Melodyi dushy / U. Gnilyamyodau // Salavey spyavaye : vokalnyya tvory na vershы Uladzimirа Karyzny. – Minsk : Belarus, 1990. – 157 s.
3. Karyzna, U. Dolya Rus nasha Belaya : vershы, paemy, pesni / U. Karyzna. – Minsk : Mast. lit., 2007. – 333 s.
4. Karyzna, U. Dushy razgukanay melodyya : vershы, paemy, pesni / U. Karyzna. – Minsk : Mast. lit., 1988. – 270 s.
5. Karyzna, U. Shumyats verby... : vershы, pesni / U. Karyzna. – Minsk : Mast. lit., 1982. – 143 s.
6. Tsitovich, G. Ulyubyony u pesnyu / G. Tsitovich // Klubnyya vechary : pesni na slovy U. Karyzny. – Minsk : Belarus, 1979. – 48 s.